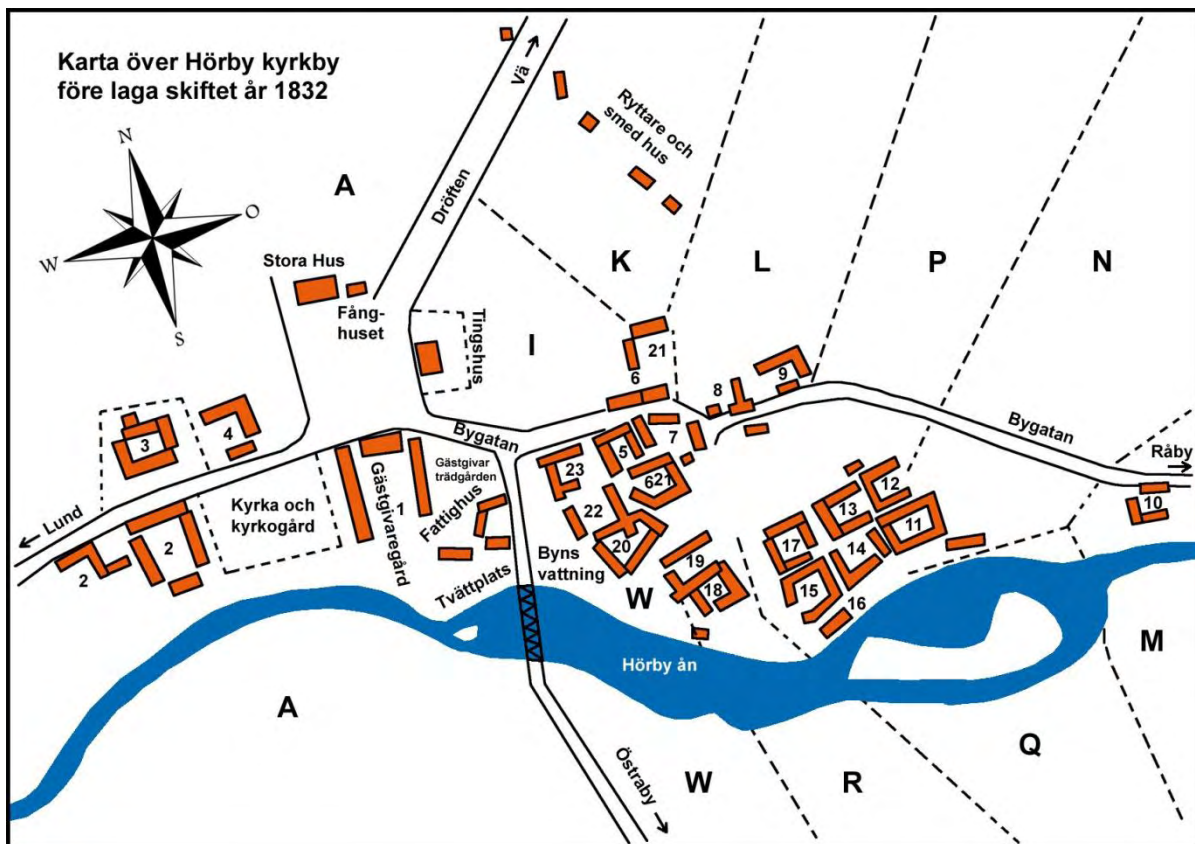

HÖRBY

från by till köping

Del 3 Laga skiftet

Laga skiftet innebar att varje bondes andel samlades och lades ut på, idealfallet, en plats. Den som fick sin andel i den sämre jorden fick då i motsvarande grad mer mark och vice versa. Det samlade värdet av hemmanet före och efter skiftet skulle vara lika. Man flyttade också ut tomten och byggnaderna till den egna marken, vilket innebar att byn mer eller mindre splittrades. Odlingsarbetet blev effektivare och varje gård producerade mer. Att gårdarna började producera mer berodde också på att det blev allt vanligare med bättre redskap av järn.

Enskiftet påbörjades 1803, efter det dröjde det till 1828 då en ny förordning som fick namnet laga skifte såg dagens ljus. Nu fanns det i princip ingen bortförklaring av bönderna i Hörby. Men alla var inte nöjda med vad som skulle ske. Dock räckte det med att en bonde i byn begärde skifte.

Lars Pålsson på nr 5, Thore Jönsson på nr 8 och Jöns Persson på nr 17 ville att lantmätaren A. G. Rosengren, boende i Slagtofta, skulle hålla i skiftesförhandlingarna. Samtidigt som skiftet pågick fick ingen ta av skog och mosse mer än till husbehov var dess budskap.

Den 16 augusti 1832 var det ett möte i gästgivargården som samlade mycket folk. Bönder och lantmätare diskuterade hur det skulle se ut när allt var färdigt.

Man påbörjade laga skiftet den 6 oktober 1832 och avslutade det den 28 december 1839. Dock blev inte skiftet helt avslutat förrän den 27 juli 1841 då häradsrätten godkände och fastställde skifteskartan.

Alla de tegar, små som stora, som fanns i socknen var många. Man räknade till 640 stycken. Det fanns fyra vångar. Västervången, Norrvången, Östervången och Södervången. En del tegar hade också namn som kan härröra så långt bak som till medeltiden.

Ovanstående text om laga skiftet hämtad från

<https://slakthistoria.se/slaktforskning/fastigheter/lantmateriet-mer-an-bara-kartor>

ÄGOBESKRIVNING ÖVER ALLA ÄGORNA TILL HÖRBY KYRKBY UTI MALMÖHUS LÄN
OCH FROSTA HÄRAD UPPRÄTTAD FÖRE LAGA SKIFTESDELNINGEN ÅR 1835.

Nr 1 1 mtl kronoskatte gästgivarhemman äges av Kammarherren välborne Herr Johan von Seth.

Nr 2 1 mtl kronohemman. Prästgård. Innehaves av Herr Kyrkoherden Weibull.

Nr 3 1/8 mtl kronohemman och klockarboställe. Innehaves av Herr Cantor Hagelbeck

Nr 4 ¼ mtl skattefördelshemman äges av Kammarherren och Riddaren välborne Herr Johan von Seth.

Nr 5 1/8 mtl kronoskatte rusthållshemman äges av åbon Lars Pålsson.

Nr 6 1/8 mtl skatte rusthållshemman och nr 21 1/8 mtl kronoskatte rusthållshemman innehaves i tegelskifte liggande ägor tillsammans, i härav äger Herr Postmästare Löfvengren 1/32 mtl, Pehr Jönsson 3/32 mtl och Nils Jeppsson 1/8 mtl.

Nr 7 1/8 mtl mönsterskrivare boställe. Arrende i 30 år för Johan von Seth.

Nr 8 ¼ mtl skatte rusthåll äges av åbon Thore Jönsson.

Nr 9 1/8 mtl mönsterskrivare boställe. Arrende på 30 år för Johan von Seth.

Nr 10 3/16 mtl skatte rusthåll äges av åbon Pehr Jöransson.

Nr 11 1/3 mtl skatte rusthållshemman av vilket åbon Lars Jeppsson äger 29/96 dels mtl och skraddaren Anders Stenskog 1/32 mtl.

Nr 12 3/16 mtl krono rusthållshemman äges av avlidna Per Torkelssons omyndiga barn.

Nr 13 ¼ mtl krono rusthållshemman äges av åbon Jöns Truedsson.

Nr 14 3/16 mtl mönsterskrivare boställe. Arrende på 30 år för Johan von Seth.

Nr 15 ¼ mtl kronoskatte rusthållshemman äges av åbon Lars Pålsson.

Nr 16. Gatuhus. Gästgivarmöllan äges av Kammarherren och Riddaren Johan von Seth.

Nr 17 ¼ mtl krono rusthållshemman äges av åbon Jöns Persson.

Nr 18 3/16 mtl krono skatte rusthåll, Ola Nilsson äger 1/8 mtl. Per Andersson äger 1/16 mtl.

Nr 19 ¼ mtl krono skatte rusthåll äges av åbon Jöns Trulsson.

Nr 20 3/8 mtl mönsterskrivare boställe. Arrende på 30 år för åbon Jöns Tufvasson.

Nr 21. Se nr 6.

Nr 22 ¼ mtl mönsterskrivare boställe. Arrende på 30 år för Johan von Seth.

Nr 23 3/16 mtl krono skatte rusthållshemman äges av åbon Pål Tufvasson.

Innan skiftet påbörjades stakades tre platser ut.

1. En ny begravningsplats på ett tunnland belägen på den så kallade Sandlidsbacken. (Idag gamla kyrkogården.)
2. Tjugosex tunnland stakades ut till marknadsplats. Låg norr om landsvägen (Hörby – Vä) och på båda sidor om Slagtoftavägen.
3. Ett tunnland utstakades till galgbacke på den så kallade Store Ek backen samt 10 alnars bred väg till platsen.

På ett möte frågade lantmätarna bönderna var de önskade ha sina skiften. Alla svarade inte, men några framhöll sin önskan och de flesta tillgodosågs.

Ola Nilsson och Per Andersson på nr 18 önskade få sina skiften med kvarboende åt söder från åbyggnaderna. Men om de inte fick bo kvar önskade de sina skiften i östra vång.

Nils Jeppsson på nr 6 o 21 ville få sina ägor i östra vång och Ola Nilsson på nr 18 ville ha sina ägor intill Nils Jeppsson.

Thore Jönsson på nr 8 ville bo kvar.

Följande gårdar stannar kvar i byn:

Nr 1 Gästgivargården
Nr 2 Prästgården
Nr 4 Tillhörande gästgivargården
Nr 6 o 21 Postmästare Lövengren och avlidna garvaren Rosenqvists änka.
Nr 8 Thore Jönsson
Nr 10 Pehr Jöransson
Nr 11 Lars Jeppsson och Anders Stenskog
Nr 13 Jöns Truedsson
Nr 16 Tillhörande gästgivargården
Nr 17 Jöns Persson
Nr 23 Pål Tufvasson

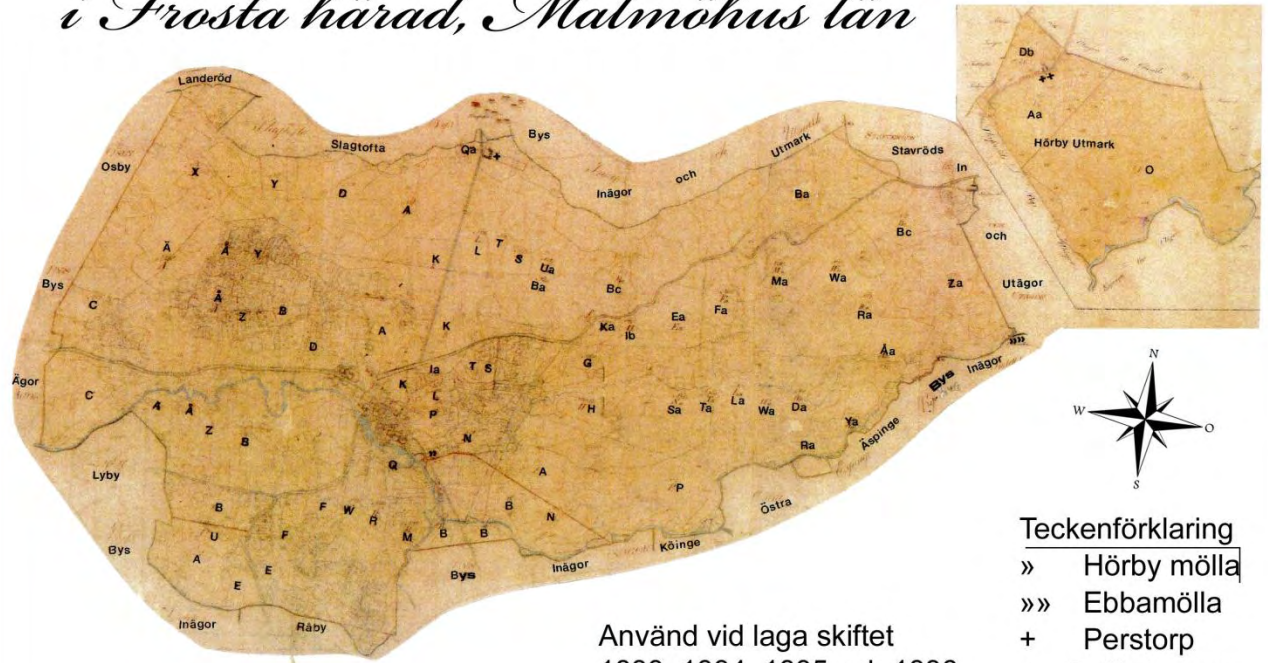
Följande gårdar flyttar ut:

Nr 3 Klockarebostället
Nr 5 Lars Pahlsson
Nr 6 o 21, den södra delen, Nils Jeppsson och änkan Anna Persdotter
Nr 7, 9, 14, 20 och 22 mönsterskrivare boställe
Nr 12 Per Torkelssons omyndiga barn.
Nr 15 Lars Pahlsson
Nr 18 Ola Nilsson och Per Andersson
Nr 19 Jöns Trulsson

När laga skiftet var klart hade några av de bönder som var med från början gått ur tiden.

Nr 1, 4 och 16 tillhörde Johan von Seth, som avled den 6 juli 1834, och blev begravd den 15 oktober. Nu blev änkefru Kammarherrinnan Lovisa Sofia von Seth, född Cronacker ny ägare. Hon hade också mönsterskrivare boställena nr 7, 9, 14 och 22 på arrende. Hon köpte även nr 12 av förmyndarna till Per Torkelssons barn.

Karta över alla ägorna till Hörby socken i Frosta härad, Malmöhus län

Teckenförklaring
» Hörby mölla
»» Ebbamölla
+ Perstorp
++ Rälিকেkrogen

Använd vid laga skiftet
1833, 1834, 1835 och 1836.

A. Nr 1 Gästgivarehemmanet och dess mark tillhörde framlidne Johan von Seths arvingar. Rättighet till kvarboende.

Aa. Norra skiftet vid Rälিকেhuset.

B. Nr 2 Prästbostället. Innehas av kyrkoherden P. M. Weibull. Rättighet till kvarboende.

Ba. Husbehovskvarn med kvarnplan.

Bc. Avlösningjord. Galgbackarna.

C. Nr 3. Klockareboställe. Innehas av cantor B. Hagelbeck. Utflyttning.

Ca. Tomtplan vid kyrkan.

D. Nr 4 tillhörde framlidne Johan von Seths arvingar. Utarrenderas.

Da. Ängsskifte.

Db. Norra skiftet. Rälিকেhusets tomt.

E. Nr 5 brukades av åbon Lars Pålsson. Utflyttning.

Ea. Avlösningjord.

F. Nr 15 brukades av åbon Lars Pålsson. Utflyttning. Köpt på auktion.

Fa. Avlösningjord.

G. Nr 6 o 21. Nils Jeppsson äger 1/8 mtl. Utflyttning. Odlingsmark vid marknadsplatsen.

H. Nr 6 o 21. Avlidna Per Jönssons änka Anna Persdotter och hennes omyndiga barn äger 1/16 mtl. Rätt till kvarboende. I vissa längder skall hon utflytta.

I. Nr 6 o 21. Postmästare Lövingren äger 1/ 32 mtl. Kvarboende.

Ia. Andra Skiftet. Odlingsmark.

Ib. Avlösningsskiftet.

K. Nr 6 o 21. Brukades av avlidna garvaren Rosenquist änka och omyndiga barn. Kvarboende.

Ka. Avlösningsskiftet.

L. Nr 8. Brukades av åbon Thore Jönsson. Kvarboende.

La. Ängsskiftet.

M. Nr 10. Brukades av åbon Per Jöransson, son till Jöran Persson. Kvarboende.

Ma. Avlösningssjord.

N. Nr 11. Brukades av åbon Lars Jeppsson. Kvarboende.

O. Nr 12. Tillhörde framlidne Johan von Seths arvingar. Utflyttning. Utarrenderas.

P. Nr 13. Brukades av åbon Jöns Truedsson. Kvarboende.

Q. Nr 16. Gästgivarmöllan. Gatuhus. Tillhörde framlidna Johan von Seths arvingar. Utarrenderas.

Qa. Avlösningssjord.

R. Nr 17 Brukades av åbon Jöns Persson. Kvarboende.

Ra. Ängsskiftet.

S. Nr 18 3/16 mtl. Åbon Ola Nilsson äger 1/8 mtl. Utflyttning.

Sa. Ängsskiftet.

T. Nr 18 1/16 mtl. Ägare kopparslagare Anders Rundström. Utflyttning.

Ta. Ängsskiftet.

U. Nr 19. Brukades av åbon Per Jönsson, son till Jöns Trulsson. Utflyttning.

Ua. Avlösningssjord.

W. Nr 23. Brukades av åbon Pål Tuvevesson. Kvarboende.

Wa. Ängsskiftet.

X. Militiebostället Nr 7 1/8 mtl. Utflyttar.

Y. Militiebostället nr 9 1/8 mtl. Utflyttar.

Ya. Ängsskiftet.

Z. Militiebostället nr 14 3/16 mtl. Utflyttar.

Za, Avlösningsskiftet.

Å. Militiebostället nr 22 ¼ mtl. Utflyttar.

Åa. Östra skiftet. Äng.

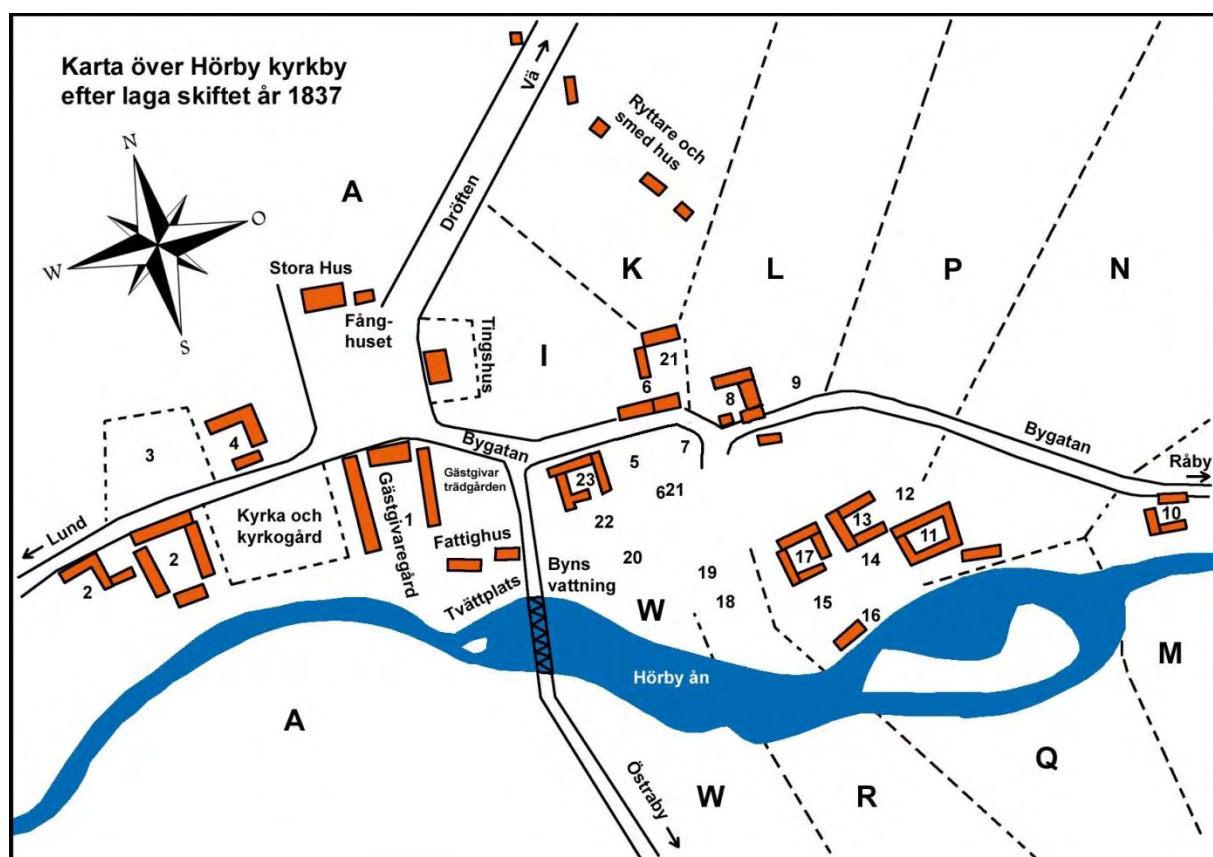
X, Y, Z, Å innehaves på arrende under 30 års tid av änkefru kammarherrinnan von Seth.

Ä. Militiebostället nr 20 3/8 mtl innehaves under 30 års arrende av åbon Jöns Tufvasson. Utflyttar.

A. Tre ryttarehus på gästgivargårdens mark plus huset Höga Hus, tidigare Stora Hus.

AAa och Ab nr 25.

Efter laga skiftet ser byn ut som kartan nedan visar.

Hålen efter de borttagna gårdarna växte snabbt igen. Bonden som fick bo kvar stakade ut jorden som de sedan sålde till hugade köpare som det fanns gått om.

Hörby började växa då allt fler människor flyttade in och de behövde någonstans att bo. Hus efter hus byggdes.

Bonden som flyttade hade 15 år på sig att få bort sina hus. Han fick betala till den som nu ägde marken och summan höjdes varje år, så det gällde att få bort husen och snygga till tomten. De flesta husen var av korsvirke. För att kunna bygga upp dem igen på nästa ställe gjorde man som visas på kommande sidor.

Mellan Eslöv och Örtofta ligger en by som heter Nöbbelöv. Denna by skulle enskiftas 1819. De bönder som skulle utflytta från byn plockade ner sina hus och flyttade dem till den mark de blivit anvisade av lantmätarna.

Gård nr 15 skulle flyttas omkring 4 till 500 meter åt norr. Den var kringbyggd, men tidens tand gjorde att längorna fick stryka på foten en efter en. Den östra och sista längan revs på 1970-talet. Kvar blev boningshuset som revs i början av 2000-talet.

Boningshuset var delvis byggt av korsvirke. Innan man plockade ner huset märkte man stockarna så de kunde sammanfogas igen på den nya platsen.

Mellan stockarna murade man med tegel, men det kunde även vara annat material, såsom lera, ris o. dyl.

Foto Per-Gunnar Mörck, 1997

Efter det att man avslutat det laga skiftet 1841, gick det några år innan det var dags för ett nytt skifte. Detta skifte gällde enbart lertäkten (lertäkten).

Lertäkten hade spelat ut sin rätt. Man byggde inte längre sina hus och vägar med lera och det var sällan någon som använde leran till något annat. Hela området hade med åren blivit vattensjukt med stora djupa hålor.

Lertäkten låg där det idag ligger företaget Bil Månsson. Det vill säga Slagtoftavägen i öster, Storgatan i söder och Prostgatan i norr. Tingsgatan mellan Storgatan och Prostgatan fanns inte då.

Skiftet omfattade följande bönder och delning företogs den 7 augusti 1849.

Nr 1 1 mtl, nr 4 ¼ mtl och nr 16 utan hemmantal svarar herr bokhållare Fogstedt på Osbyholms gård.

Nr 2 1 mtl prästgården prosten Evergren.

Nr 3 1/8 mtl klockaregården cantor Hagelbeck

Nr 5 1/32 mtl, nr 8 1/16 mtl och nr 15 1/8 mtl Thore Jönsson

Nr 6 o 21 3/16 mtl riksdagsman Nils Jeppsson

Nr 6 o 21 1/32 mtl postmästare Löfvengren

Nr 7, 9, 14, 20 och 22 på 1 1/16 mtl inspektör Frennesson

Nr 8 3/16 mtl Nils Thorsson

Nr 10 3/16 mtl kyrkvärden Per Jöransson

Nr 11 1/16 mtl Per Larsson

Nr 13 ¼ mtl Nils Larsson

Nr 17 ¼ mtl Per Jönsson

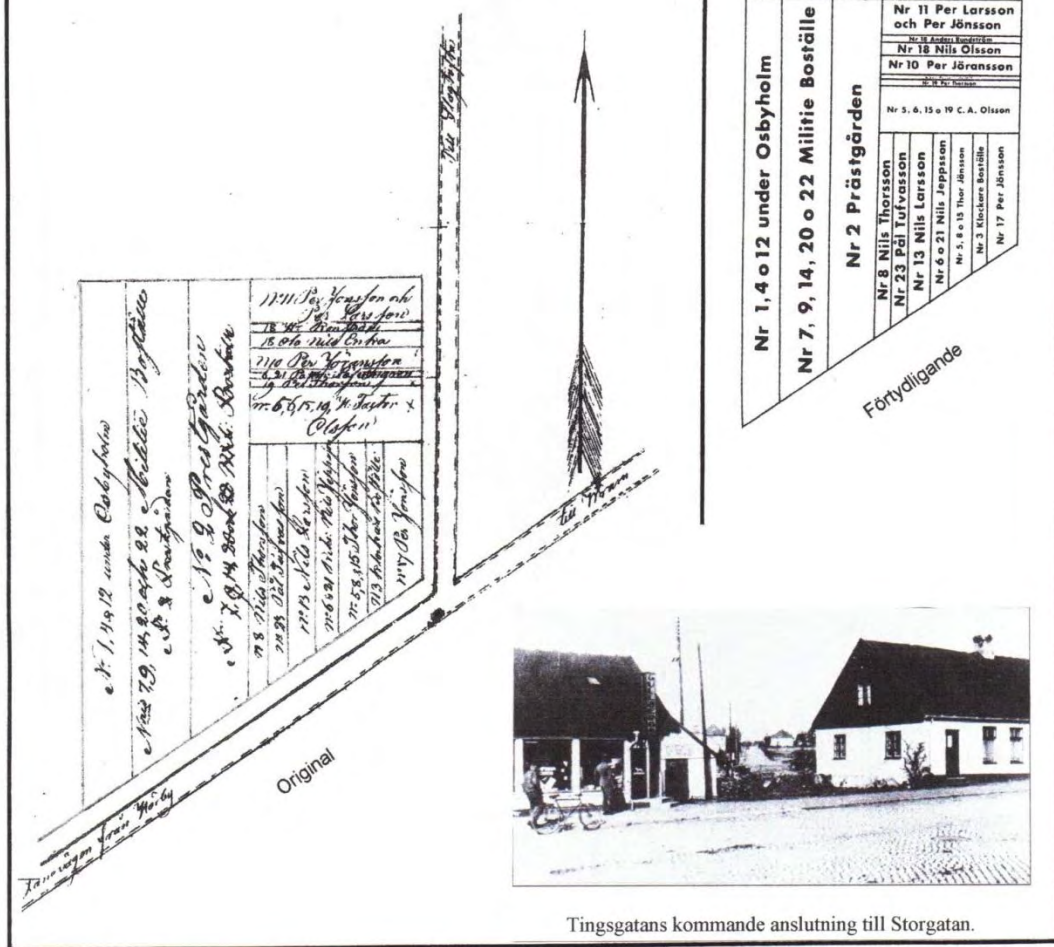
Nr 18 1/8 mtl Ola Nilssons änka Olu Nilsson

Nr 18 1/16 mtl kopparslagare Anders Rundström

Nr 19 5/64 mtl Per Thorsson

Nr 20 3/16 mtl Pål Tufvasson

LAGA SKIFTE ÖVER HÖRBY LERTÄGT ÅR 1849

Husen till höger är byggda på den forna lertäckten. Numera finns här Bil Månsson.

*Baksidan på Bil Månsson, som tidigare var en del av lertäkten.
I bakgrunden den gamla kvarnbyggnaden vid Prostgatan.*

Efter de många krig som svenskarna deltog i började pengarna så småningom att tryta. Regeringen beslöt då att sälja ut sina krono skattehemman. Den som arrenderade gården fick förtur. Efter köpet bestämde bonden själv över sin gård.

Den 28 januari 1826 erhöll Thore Jönsson ett utfärdat fastebrev för gård nr 8. Den 8 december 1843 säljer Thore Jönsson och hans hustru Elna Svendsdotter 3/16 dels mtl till sonen Nils Thorsson och hans hustru Bengta Nilsson.

Ägaren till gård nr 19 ¼ mtl åbon Per Jönsson och hans hustru Elna Larsdotter säljer till drängen Per Thorsson den 7 december 1843. Fastebrevet utfärdat den 18 juli 1837. Tidigare ägare Skånska Kungliga Dragonregementet.

Per Thorsson säljer 1/8 mtl av nr 19 till faktor C. A. Olsson och hans hustru Helena Olsson den 17 september 1845.

Garvaren Rosenquist erhåller fastebrev på gård nr 6 o 21 som ligger norr om Råbygatan den 14 januari 1836.

1834 utfärdas skattebrev för följande hemman:

Nr 5 1/8 mtl
Nr 13 ¼ mtl
Nr 15 ¼ mtl
Nr 18 3/16 mtl
Nr 19 ¼ mtl
Nr 23 3/16 mtl

För nr 5 1/8 mtl erhöll Lars Pålsson och hans hustru Karna Andersdotter köpebrev den 18 februari 1834.

Per Jönsson och hans hustru Elna Larsdotter flyttar från nr 19 till nr 11 som han inhandlat den 11 december 1838. Per vill ha mer mark, och den 14 maj 1845 köper han nr 5 av Lars Pålsson. Veckan

efter försäljningen avlider Lars Pålsson. Då säger häradsrätten stopp, för det visade sig att hemmanet var utmätt och skulle säljas på auktion. Detta hade Lars Pålsson hållit inne med när han sålde det till Per Jönsson. Köpet gick tillbaka och man utlyste auktion på gården. När auktionen hölls den 23 juli 1845 lades högsta budet av Per Jönsson. Han erhöll köpebrevet den 14 maj 1846.

Vid laga skiftet bestämdes det att stängsel skulle uppsättas mellan skiftena. Lars Pålsson gjorde inte detta och blev påtalad gång på gång. När Per Jönsson köpte gården blev det hans sak att uppföra stängslet.

Efter Lars Pålssons död den 1 juli 1845 arrenderade Per Jönsson ut gården till Lars Bengtsson, född den 10 mars 1809 i Äsphult.

Lars Pålsson hade tidigare även ägt nr 15 1/8 mtl som han köpt på auktion. Han sålde i mitten av 1830-talet gården som delades upp i två lika stora delar till garvargesällen August Olsson på nr 6 o 21 och Thore Jönsson på nr 8.

I Hörby fanns ytterligare en person som hette Per Jönsson. Han var född i Fränninge, och bodde på nr 6 o 21. Per blev änklings den 25 maj 1831 då hans hustru Hanna Jöransdotter avled. Den 3 februari 1832 gifte Per om sig med pigan på gården Anna Persdotter. De fick vara tillsammans i drygt 3 år för den 2 maj 1835 avled Per Jönsson.

Den 15 december 1836 hölls ett sammanträde, där änkan Anna Persdotter och förmyndarna för barnen diskuterade vad som skulle göras. Det bestämdes att änkan och barnen skulle bo kvar och att det skulle anställas en dräng som kunde sköta det mesta av gårdens arbete. Den 2 december 1845 vigdes drängen Anders Nilsson och änkan Anna Persdotter i Hörby kyrka.

Den 22 maj 1846 föddes sonen Anders.

Anders Nilsson tyckte att gården var för liten och 1846 sålde han nr 6 o 21 till Per Jönsson på nr 11 som nu kunde räknas som storbonde.

Familjen Anders Nilsson flyttade först till Lyby och sedan till Äspinge nr 7 5/48 mtl, ett utsocknes frälsehemman som de betalade 666 rds och 32 skilling för.

Åbo Per Jönsson hade i sitt äktenskap med Anna Persdotter en dotter som hette Hanna. Hon tjänade som piga hos Anders och Anna. Den 1 november 1849 avled Hanna i nervfeber, 16 år gammal. (Nervfeber, tyfus, orsakas av bakterien Salmonella typhi som bara förekommer hos människor och utsöndras med avföringen. Sprids av förorenat vatten.)

Den 18 november 1849 avled Anders hustru Anna, 48 år gammal. I dödboken står att det var en okänd sjukdom.

Bouppteckningen avslöjar att Anders lånat mycket pengar från olika personer. Försäljningen av nr 6 o 21 i Hörby borde ha täckt köpet av gården i Äspinge. Det fanns också många djur på gården, trots detta var det inte mycket pengar kvar i boet sedan skulderna var avdragna.

En fråga som kom upp bland folket i bygden, dog Anna för egen hand?

Fastigheten såldes och 1851 flyttade Anders Nilsson med sin son Anders till Östra Sallerup.

Nr 10 var en släktgård som har gått från far till son under hela 1700-talet. I böcker från detta århundrade kan man utläsa att nr 10 brukades av släkten från år 1759. Går man ännu längre tillbaks i böckerna, till den 20 september 1716. Denna dag födde ryttaren Jöran Perssons hustru Hanna Nilsson en son som erhöll namnet Pehr.

Pehr Jöransson gifte sig 1746 med Bolla Isaksdotter som nedkom med en son den 4 februari 1750. Han döptes till Jöran.

Den 10 maj 1785 avled änklungen Pehr Jöransson i sitt sextioåttonde år. Hans hustru Bolla avled 1780 i lungdot. 52 år gammal.

Vid faderns död hade äldsta sonen Jöran Persson innehaft gården under några år.

Jöran Persson gifte sig med Pernilla Nilsson som var född i Högseröd. Giftmålet stod troligen i Högseröd någon gång på 1780-talet. Då det brunnit i Högseröds kyrka finns det inga böcker från denna tid.

Jöran och Pernilla fick två döttrar, Bolla född 1791 och Illena född 1794. Den 25 oktober 1796 föddes sonen Pehr med efternamnet Jöransson.

Jöran Persson avled den 13 juni 1803, 54 år gammal. Då var sonen Pehr 7 år.

Änkan Pernilla Nilsson gifte om sig den 4 november 1804 med Lars Tufvesson, född den 31 mars 1778 i Slagtofta.

Pehr tyckte inte om sin styvfader och så fort han blev gammal nog för att tjäna som dräng flyttade han hemifrån. Han fick tjänst som dräng på en gård i Pugerup. En by i Gudmuntorps församling.

Under årens lopp blev det allt sämre ställt mellan Pernilla och Lars. Han misskötte gården och tillsammans med sina kompisar rumlade han om i byn där siktet var inställt på att dricka sprit i allt större omfattning.

Pehr såg med förtvivlan på hur gården vansköttes. På våren 1823 lämnade han Pugerup och flyttade till Hörby. Under åren 1823 – 1826 var han dräng på gården. I början av 1827 blev han rusthållare och övertog ansvaret för gården efter styvfadern Lars Tufvesson och modern Pernilla Nilsson som fick se sig om efter nytt boende.

Den 27 mars 1827 tog en ny kvinna befälet på gården. Hon hette Anna Månsdotter, född den 21 augusti 1807 i Omset, Östra Sallerups församling. Hon var bara 19 år gammal när hon stod brud i Östra Sallerups kyrka.

Den 12 oktober 1827 fick Pehr Jöransson och Anna Månsdotter en son som fick namnet Ola.

Lars och Pernilla fick flytta, dock inte så långt. På prästamöllan nr 2 (senare Kvarnvik) fick Lars jobb som möllare. De hade två barn som båda fick följa med i flytningen. Nils, född den 15 augusti 1809 och Karna, född den 31 april 1812.

Den 27 maj 1827 avled Pernilla. Det troliga är att hon dränkte sig i kvarndammen. Det finns ingen notis om dödsfallet i kyrkoboken, bara i husförhörboken. Självmord antecknades inte och man blev begravd utanför kyrkomuren.

Lars Tufvesson gifte inte om sig men han förblev möllare till omkring 1838 då Jöns Andersson bördig från Köinge blev möllare. Lars bodde dock kvar på nr 2 till sin död den 30 juni 1843. Han blev 65 år gammal och dog i vattusot.

Pehr Jöransson och hans hustru Anna Månsdotter bodde kvar på gård nr 10 3/16 mtl. De fick gården i stånd och efter några år blev Pehr kyrkovärd.

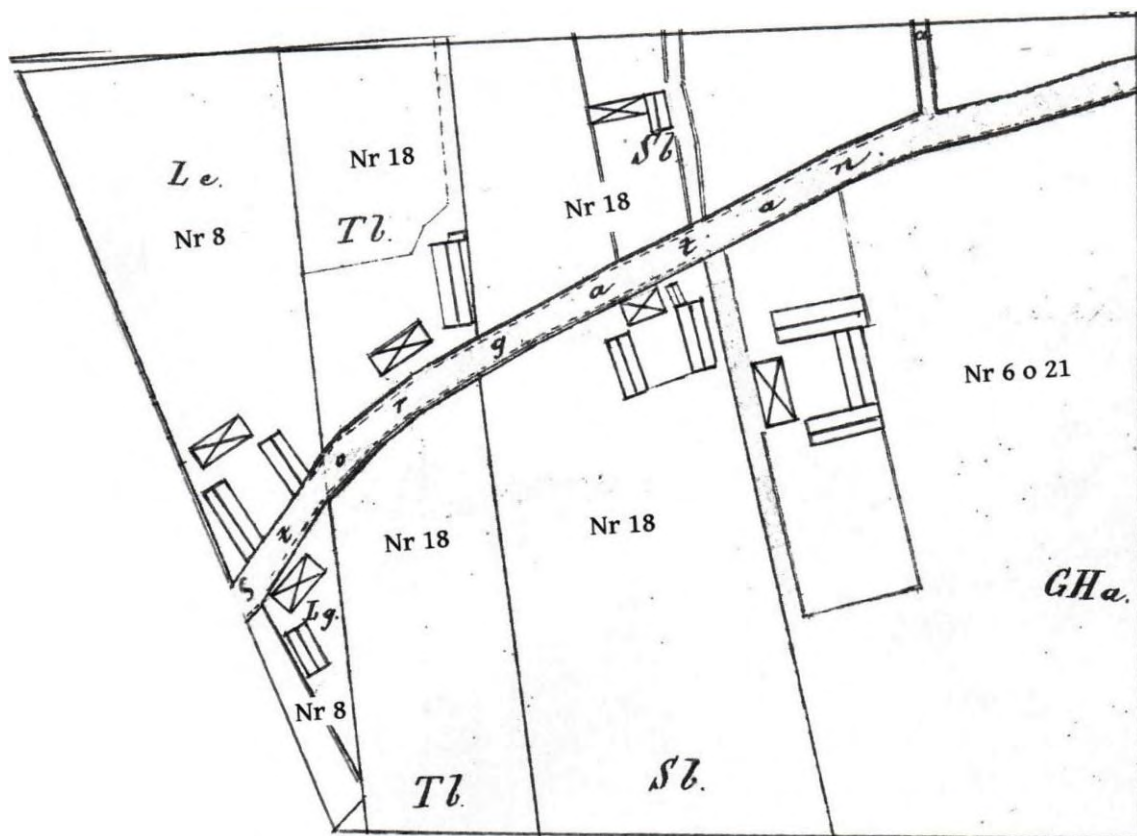
Kyrkovärd är en lekman som är utsedd att hjälpa till vid kristna gudstjänster.

1832 inflyttade till Hörby nr 1 kopparslagare Anders Rundström, född den 22 februari 1801 i Småland och hans hustru Bengta Larsdotter, född den 6 oktober 1808 i Relleskog i Osby. Göinge härad.

Efter några år ville Anders stå på egna ben och han fick då reda på att Pehr Andersson och hans hustru Bengta Jönsdotter skulle sälja sitt 1/16 mtl nr 18. (Tb på kartan) Han slog till och som grannar fick han nr 18 1/8 mtl åbon Ola Nilsson, född den 11 maj 1778 i Hörby och hustrun Olu Torkelsdotter, född den 8 augusti 1785 i Äspinge.

En annan granne var Nils Jeppsson och hans hustru Karna Olsdotter på nr 6 o 21.

Karta 1840 från östra delen av Hörby

Nr 8 ägare Thore Jönsson och Elna Svensdotter. Le, Lg.

Nr 18 ägare Anders Rundström och Bengta Larsdotter. Tb.

Nr 18 ägare Ola Nilsson och Olu Torkeldotter. Sb. (Omkring 1838 byter Olu efternamnet till Nilsdotter.)

Nr 6 o 21 ägare Nils Jeppsson och Karna Olsdotter. GHa.

Till de båda gårdarna nr 18 fanns även ett ängsskifte som låg öster om gård nr 6 o 21. (Se sockenkartan.)

Till några av ägorna står avlösningsjord. Det är jord som redan är uppodlad eller jord som skulle kunna odlas till bra åker.

Ola Nilsson på nr 18 var son till Nils Andersson och Boel Mikaelsson som på 1700-talet ägde gård nr 15.

Nils Jeppsson på nr 6 o 21 var under en tid på 1850-talet riksdagsman. Hans föräldrar hette Jeppa Andersson och Olu Jeppsdotter.

Man kan inte komma ifrån att ägarna till Osbyholms gård dikterat mycket kring Hörbys fortsatta expansion sedan gästgivare Gudmund Sager sålde hela nr 1 till kapten Georg Cock den 31 december 1765.

1879 gav Friherre Bror Cederström lantmätare Th. F. Röing i uppdrag att stycka upp tomter kring Gamla Torg och Storgatan, Nygatan, Westergatan (idag Ringsjövägen) och Lilla Westergatan (idag Västergatan)

Undantaget var tomten där Höga Hus låg.

Höga Hus i hörnet Nygatan – Gamla Torg. Hette innan laga skiftet Hörby Hus.

Den 11 oktober 1880 sålde Bror Cederström ett stort område norr om Lilla Westergatan till Gustaf Svedenborg som var son till Sven Herman Svedenborg och Maria Lovisa Svedenborg, född von Seth. Gustaf låter stycka upp marken och anlägger gatorna Prostgatan, Torggatan, Lilla Torggatan (idag Ernst Ahlgrensgatan), Lilla Nygatan (idag Bollhusgatan) samt Nygatan mellan Nya Torg och Prostgatan. Vidare anlägger han ett torg som till början hette Nyborg, men som sedan ändrades till Nya Torg.

1842 inflyttade bagargesäll Göran Ingeman Wiberg från Simrishamn och bosatte sig på nr 6 o 21 och 1852 flyttade han till nr 1. Han var född i Vittskövle den 24 november 1816 och föräldrarna hette Peter Wiberg och Henrietta Bergquist.

Göran Wiberg gifte sig 1844 med Ulrika Lovisa Grenander, född den 30 december 1816 i Stora Willie.

Ulrika Lovisa avlider i barnsbröd den 26 februari 1855. När det hölls bouppteckning var förmyndarna tveksamma till om man skulle sälja fastigheten på auktion eller inte. Efter långa diskussioner enades man till sist om att Göran Wiberg skulle få behålla fastigheten och sitta i orubbat bo.

Fastigheten bestod av boningslänga med bageri jämte en uthuslänga uppbyggd på herrarna Seths plan nr 1 i Hörby med besittningsrätt under 30 år räknat från år 1850.

Den 16 november 1856 lyses det för första gången mellan änklungen Göran Ingeman Wiberg och hans svägerska Christina Carolina Grenander, båda från nr 1. ”De hava Kungl. Majt:s nådiga tillåtelse att utan hinder av svågerlagd ingå äktenskap med varandra. Stockholm den 26 augusti 1856.”

Modern till Christina Carolina, änkan Christina Grenander från Varmlösa, Sjörupps församling, samtyckte den 8 oktober.

Göran Wiberg var 40 år och Christina Carolina var 23 år.

Under 1840 och 1850-talet flyttade en strid ström av människor till byn. Många av dem skulle få stor betydelse för byns utveckling.

1838 inflyttade handlare Sven Rundquist, Först flyttade han in på nr 7, senare till nr 1 och slutligen till gård nr 23.

1843 inflyttade färgfabrikör K. P. Pettersson. Han kom närmast ifrån Borås.

På nr 8 inflyttade 1845 från Ystad handelsbokhållare August Täcklind.

Målargesällen Nils Frennesson kom från Knislinge 1847.

Nya gatuhus uppfördes längs nyanlagda och gamla gator i byn. 1850 fick gatorna namn och nummer. Jämna på ena sidan och udda på den andra. Även om numren på gårdarna fanns kvar så skulle de successivt försvinna.

Gatuhus eller på danska Gadehus byggdes som korsvirkeshus. Dessa hus var vanligast då de gick att flytta. Fyllningen mellan bjälkarna var lera, men i slutet av 1800-talet blev fyllningen tegel.

Husman hyrde huset men hade nyttjanderätt. Det gick också att friköpa, men detta kom först i slutet av 1800-talet. Huset bestod av en länga som låg i anslutning till en väg. Men det kunde även ligga en bit in på någons mark. Huset tillhörde markägaren. Den som bodde i huset skrev på ett kontrakt och betalade hyra.

Huset kunde upplåtas till en familj genom städjebrev. De som bodde i sådana hus var till stor del yrkesarbetare såsom skomakare, skräddare, vaktare, ryttare, smeder m. m.

På marken till nr 17 låg Weibullska huset. Här bodde mamsell Christine Weibull. Hon hade en fosterdotter som hette Marie Olin. Hennes fader Nils Olin var sergeant vid dragonregementet i Järrestad. Marie avled den 13 januari 1849 och dödsorsaken var hål i magsäcken enligt läkarintyg. Hon blev 18 år och 5 månader gammal.

I byn fanns inte bara bönder och deras familjer. Om husbonden dog och det inte fanns barn som kunde ta hand om sin moder hamnade hon oåterkalleligen på fattighuset.

Efter sin hustrus död fick profossen (fångvaktare) Ola Nilsson flytta till fattighuset där han avled den 30 januari 1839. 71 år gammal.

Man behövde inte vara gammal för att få ställa kosan till fattighuset. Fattighjonet Pehr Löfgren avled här den 17 april 1844. Han var 40 år och led av värk.

Fattighjonet Hanna Rasmusdotter dog den 20 januari 1844 av ålderdom. Hon blev 60 år.

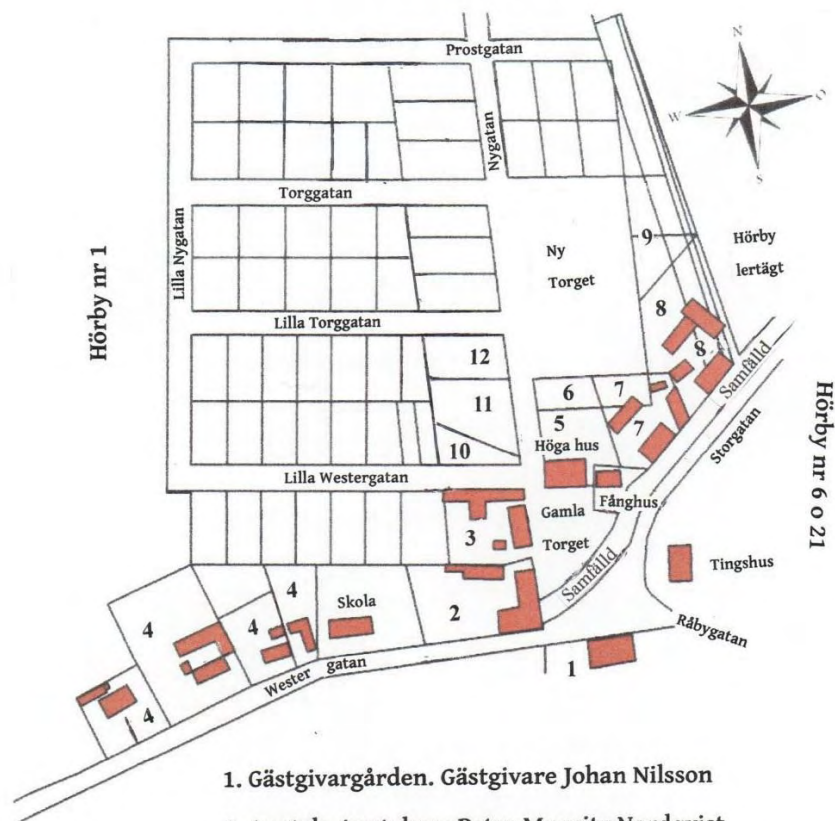
Fattighjonet pigan Maria Ek avled på fattighuset den 1 juni 1849. 69 år,

Man kan säga att dessa människor hade hamnat på livets skuggsida. De begravdes också på den norra sidan av kyrkan.

Den 1 november 1856 utbröt det en vålded i Hörby by, troligen på nr 15. I denna omkom skräddare Anders Stenskogs hustru Anna Frennesson. Hon blev begravd den 4 november och var 46 år gammal.

Upprättad karta över del av hemmanet nr 1 från 1879

av lantmätare Thure Röing

1. Gästgivargården. Gästgivare Johan Nilsson
 2. Apotek. Apotekare Peter Mauritz Nordqvist
 3. Handlare August E. Täcklind
 4. Fanjunkare Nils Palm
 5. Mamsellerna Laura & Mathilda Löfengren
 6. Handlare Sven Thorsson
 7. Bagare Göran Ingeman Wiberg
 8. Garvare Ernst Hallqvist
 9. Målare Márten Dahlqvist
 10. Målare C. P. Frennesson
 11. Bagare Petrus Albert Wiberg
 12. Husägare Måns Nilsson
- Övriga avstyckade tomter erhöill Gustaf Svedenborg
lagfart på år 1880

Siffrorna på kartan hänvisar till var nämnda personer bodde.

Storgatan delades på mitten där ena sidan kallas samfälld som betyder att det är mark som lämnats oskiftad. Gemensam ägovidd. Användes till att driva ut kreatur på bete.

Storgatan sedd från Gamla Torg. Huset till vänster fånghuset.

Storgatan sedd från öster. Lägga märke till hur bred gatan är. Längst till höger samfundet.

Läs även dokumenten Kring Hörbyån och dess biflöden del 1 och 2, som komplettera denna serie.

PRÄSTER I HÖRBY 1799 – 1860.

Christoffer Daniel Bunth 1799 – 1831

Petter Magnus Weibull 1832 – 1847

Johan Georg Gustaf Efvergren 1848 –

GÄSTGIVARE I HÖRBY 1799 – 1860

G. A. Hagelbeck 1788 – 1815

P. Torell 1816 – 1826

Lars Nilsson 1826 – 1829

Bengt J. Nolleroth 1829 – 1838

Måns Frennesson 1838 – 1850

C. M. Ljungberg 1850 –

KÄLLOR:

Kyrkoböcker från Hörby, Lyby, Äspinge och Östra Sallerup.

Frosta Häradsrätt: bouppteckningar serie FIIa

Uppbud och lagfartsprotokoll

Lantmäteriets historiska kartor

Gatuhus och gatuhusfolk i skånska godsmiljöer av Christer Lundh & Kerstin Sundberg (red.)

Diverse vykort.

Foto från gård nr 15 i Nöbbelövs by utanför Eslöv. Per-Gunnar Mörck.

Foto 2022 från före detta lertäkten, numera Bil Månsson. Per-Gunnar Mörck.

Vykort och teckningar från författarens samlingar.

Kartor omritade och digitaliserade för bättre läsbarhet.

Tidigare delar:

Del 1. Kyrkbyn.

Del 2, Enskifte.

Copyright Per-Gunnar Mörck